

Ks. dr hab. Grzegorz Bachanek, prof. UKSW
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w
Warszawie
Wydział Teologiczny

Recenzja pracy doktorskiej

o. Karol Wielgosz OP,

Od dogmatu do kerygmatu. Josepha Ratzingera/Benedykta XVI teologia głoszenia, ewangelizacji i misji.

Omawiana rozprawa doktorska została napisana na seminarium z teologii dogmatycznej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Jerzego Szymika.

Temat pracy wydaje się szczególnie aktualny w XXI wieku, w świecie częstego oddzielania i przeciwstawiania teorii i praktyki, a na innej płaszczyźnie wiary Kościoła i autonomii kaznodziei. Problematyka ewangelizacji jest jednym z częściej podejmowanych zagadnień teologicznych. Liczba prac i dokumentów jej poświęconych zarówno w Polsce jak i na świecie jest ogromna. Prace te jednak często pozostawiają poczucie niedosytu. Im bardziej próbują odpowiedzieć na szczegółowe aspekty niezwykle złożonej i zmieniającej się w czasie rzeczywistości kulturowej współczesności, tym szybciej tracą przymiot aktualności i adekwatności. Na tym tle pozytywnie wyróżnia się praca Ojca Karola Wielgosza. Dobrze się stało, że Autor podjął badania teologii J. Ratzingera, a w szczególności jego teologii głoszenia. Wydaje się, że jest to odświeżające spojrzenie, teologia odnajdywania sensu istnienia i działania, pożywny pokarm potrzebny temu, który szuka Jezusa Chrystusa.

I. PROBLEMATYKA I STRUKTURA PRACY

1. Temat rozprawy

Temat rozprawy brzmi: *Od dogmatu do kerygmatu. Josepha Ratzingera/Benedykta XVI teologia głoszenia, ewangelizacji i misji.*

Autor zainteresowany myślą znakomitego teologa i duszpasterza Josepha Ratzingera/Benedykta XVI pragnie ukazać obecny w niej związek dogmatu z kerygmatem. Formułuje ważne pytania i stara się na nie odpowiedzieć. Czy na podstawie dorobku J. Ratzingera można sformułować spójną teologię głoszenia, ewangelizacji i misji? Czy w jego pismach można odnaleźć rozstrzygnięcia także szczegółowych kwestii? Czy teologia ta jest aktualna, czy wnosi nowe i świeże spojrzenie? Czy i jaka jest zależność między doktryną a duszpasterstwem? Jaka jest droga, która prowadzi od dogmatu do kerygmatu? Czy i jak można połączyć w swoim życiu powołanie duszpasterza i teologa?

2. Struktura pracy

Pracę po spisie treści i wykazie skrótów rozpoczyna bibliografia obejmująca 13 stron (s. 8-20).

We wstępie (s. 21-43) Autor przedstawia cel swojej rozprawy oraz aktualność tematu. Wyjaśnia precyzyjnie sformułowania występujące w tytule pracy. Przybliży najważniejsze cechy myśli badanego teologa. Omawia zastosowane przez siebie metody badawcze. Opisane zostają źródła, stan badań i przedstawiona struktura dysertacji.

Poza spisem treści, wykazem skrótów, bibliografią i wstępem, praca składa się z trzech rozdziałów i zakończenia.

Pierwszy rozdział zatytułowany: *Bóg głoszący Dobrą Nowinę* (s. 44-116) ukazuje w perspektywie teocentrycznej najpierw Boga Trójjedynego, w którym toczy się dialog Ojca, Syna i Ducha Świętego. Dalej mowa jest tutaj o Bogu, który

objawia siebie poprzez świat stworzony. Najwspanialszym wyrazem teocentryzmu komunikacji jest Osoba Jezusa Chrystusa, która otwiera nam przystęp do Ojca. Duch Święty posłany przez Syna włącza nas w wewnętrzny dialog Trójcy Świętej.

Drugi rozdział: *Kościół głoszący Dobrą Nowinę* (s. 117-199) dotyczy dróg używanych przez Boga, by mówić o sobie poprzez Kościół. Kościół zostaje tutaj ukazany jako przestrzeń słuchania Słowa Bożego i przekazywania przez Boga prawdy. Autor omawia zagadnienia liturgii, dialogu międzykulturowego, życia chrześcijańskiego, męczeństwa, dogmatu.

Trzeci rozdział: *Chrześcijanin głoszący Dobrą Nowinę* (s. 200-272) dotyczy realizacji przepowiadania Słowa Bożego w życiu konkretnej osoby. W tej części pracy Autor podejmuje problematykę rozwoju osoby dzięki budowaniu relacji z Bogiem, doświadczenie konwersji, modlitwy, trwania w ciemności, nawrócenia oraz sumienia.

Uwieńczeniem pracy jest *Zakończenie* (s.273-287), w którym znajdujemy podsumowanie pracy w punktach i sformułowanie konkretnych wniosków.

II. NAUKOWA WARTOŚĆ PRACY

1. Aspekt merytoryczny

Recenzowana praca jest oryginalnym opracowaniem. Najważniejsze osiągnięcia rozprawy są następujące:

1. W dorobku Josepha Ratzingera jest zawarta teologia głoszenia, ewangelizacji i misji. Ujęcie J. Ratzingera cechuje się otwartością. Można je w sposób twórczy rozwijać. Myśl ta odznacza się radykalnym teocentryzmem, dzięki czemu pozostaje w dużej mierze aktualna także w sytuacji zmieniających się kontekstów kulturowych.
2. Głoszenie Dobrej Nowiny jest przede wszystkim działaniem samego Boga, dialogiem Osób Boskich dokonującym się najpierw w życiu wewnętrznym Trójcy Świętej a następnie w stworzeniu i działaniu w historii, a szczególnie w Jezusie Chrystusie.
3. J. Ratzinger/Benedykt XVI uprawia teologię głoszenia, ewangelizacji i misji w perspektywie personalistycznej dążąc do pełniejszego opisanie, kim jest głoszący Ewangelię Bóg, a kim człowiek - odbiorca Ewangelii i

współpracownik Boga w przepowiadaniu. Ta teologia stanowi próbę zbliżenia się do misterium Boga żywego i żywego człowieka.

4. Słuchanie Boga należy do tego, kim jest człowiek. Także wypływająca ze słuchania ewangelizacja jest nieodzowna dla ludzkiego spełnienia.
5. Człowiek staje się głosicielem Ewangelii wchodząc w głąb misterium Osoby Jezusa Chrystusa. Głoszenie, ewangelizacja i misja mogą dokonać się realnie tylko przez spotkanie z prawdziwym Jezusem.
6. Dzięki głoszeniu Ewangelii dochodzi do osobistego spotkania konkretnego człowieka z Bogiem, trwania w głębokiej z Nim relacji i dzięki temu świadczenia o Nim całym sobą, całym swoim życiem.
7. Według J. Ratzingera Kościół to przede wszystkim miejsce spotkania, przestrzeń stworzona przez Boga, by mógł On w niej spotykać się z innymi osobami i prowadzić dialog (s. 121). Kościół jest najpierw miejscem słuchania Boga. Liturgia, modlitwa i męczeństwo stanowią uprzywilejowane sposoby głoszenia Boga, ponieważ pozostawiają Kościół niejako w cieniu.
8. Dogmat z kerygmatem są ściśle związane. Dogmat służy spotkaniu z prawdziwym Jezusem osłaniając prawdę o Nim, broniąc przed ułudą spotkania z wymyśloną ideą Jezusa Chrystusa. Dla Ratzingera dogmatem są nie tylko sformułowania prawd wiary ale także sam Jezus Chrystus, który uczy nas o Bogu i wprowadza w Boże życie.

Generalnie rozprawa napisana jest wnikliwie i rzetelnie, a badane zagadnienia są przedstawione i uzasadnione w sposób właściwy. Szacunek budzi styl niespiesznej refleksji, stawiania ważkich pytań, podejmowania danego zagadnienia z różnych stron.

Tym niemniej można sformułować także pewne zastrzeżenia:

Szerokość podjętej w pracy problematyki powoduje, że nie da się jej omówić w sposób uwzględniający każdy szczegół. Autor zresztą tego problemu nie ukrywa (s. 125). Wartość pracy jest dostrzegalna przede wszystkim w wymiarze syntezy. Ale trzeba powiedzieć, że pewne zagadnienia związane z tematem jak np. przekaz wiary w rodzinie nie zostały szerzej podjęte. Zabrakło uzasadnienia takiego a nie innego wyboru.

Uwzględnione zostały teksty J. Ratzingera w języku polskim i angielskim. Nie zostały uwzględnione teksty niemieckojęzyczne.

Istotnym elementem syntezy Autora pracy jest uwypuklenie kwestii liturgii rozumianej teocentrycznie. Takie ujęcie jest z pewnością właściwe dla dojrzałej myśli J. Ratzingera/Benedykta XVI, ale czy tak samo przedstawia się w początkowym okresie jego twórczości teologicznej?

Ocena fragmentaryczności teologii J. Ratzingera jako czegoś raczej zamierzonego i chcianego przez bawarskiego teologa(s. 32) wydaje się dyskusyjna. Być może jest to konsekwencja przyjęcia funkcji biskupa Monachium w okresie kształtowania się jego teologicznej dojrzałości albo pewna cecha osobowości.

2. Nowatorstwo rozprawy

Jak to już zostało wspomniane, recenzowana dysertacja jest oryginalnym opracowaniem. Wydaje się, że jest to pierwsza polska praca doktorska podejmująca zagadnienie teologii głoszenia Ewangelii według J. Ratzingera/Benedykta XVI. Ale przede wszystkim oryginalny i przynoszący cenne wyniki jest sposób ujęcia podjętego tematu w perspektywie teocentrycznej i personalistycznej. Taki sposób ujęcia pozwala lepiej zrozumieć myśl badanego teologa a równocześnie nadaje pracy wagę i głębię.

3. Aspekt formalny

Także od strony formalnej praca zasługuje na uznanie. Struktura pracy jest przejrzysta. Rozprawę czyta się dobrze. Została napisana językiem płynnym, poprawnym i precyzyjnym. Bibliografia jest wystarczająca.

Niemniej niektóre aspekty pracy wymagają korekty, stąd poniższe uwagi:

Brakuje konsekwencji w stosowaniu por. w przypisach. Na niektórych stronach jest por. (np. s. 78), na innych w takiej samej sytuacji nie ma (np. s. 73,

przypis 171). Niekiedy zdarzają się literówki (s. 11, s. 119, s. 145, s. 146, s. 151, s. 159, s. 161, s. 221, s. 255). Spotkać można opuszczenie słowa (s. 181), błąd w odmianie (s. 127), niewłaściwy zapis niemieckiego wyrażenia (s. 151), błąd w numeracji części pracy (s. 186), inne błędy językowe (s. 172, s. 207 - *On ich wszystkiego pociesz*).

III. KWESTIE DYSKUSYJNE

Doceniając walory merytoryczne i formalne recenzowanej dysertacji, pragnę sformułować dwie kwestie do szerszego omówienia i wyjaśnienia:

1. Autor przypomina refleksję J. Ratzingera, który nazywa Boga Dialogosem. Jak należy rozumieć to sformułowanie? Jak ten aspekt trynitologii bawarskiego teologa wygląda w porównaniu z myślą św. Tomasza z Akwinu?

2. Autor kilkakrotnie podkreśla, że teologia J. Ratzingera nie jest w żaden sposób uwięziona w systemie filozoficznym (np. s. 33). Z drugiej strony zauważa jego młodzieńczą fascynację filozofią dialogu i egzystencjalizmem (s. 34). Jaki jest stosunek J. Ratzingera wobec filozofii i jej roli w teologii?

WNIOSEK KOŃCOWY

Rozprawa doktorska Ojca Karola Wielgosza jest owocem głębokiej naukowej pasji. Zarówno sama koncepcja pracy jak i jej realizacja zdecydowanie zasługują na uznanie. Autor wykazał się wyraźną dojrzałością naukową. Na szczególną pochwałę zasługuje ujęcie teologii głoszenia, ewangelizacji i misji w perspektywie personalizmu. Oceniana praca doktorska zaskakuje precyzją myśli i języka. Moim zdaniem powinna zostać opublikowana.

Dysertacja doktorska: *Od dogmatu do kerygmatu. Josepha Ratzingera/Benedykta XVI teologia głoszenia, ewangelizacji i misji*. spełnia merytoryczne i formalne wymagania stawiane rozprawom doktorskim. Stąd stawiam wniosek o dopuszczenie Ojca Karola Wielgosza do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

.....
ks. dr hab. Grzegorz Bachanek, prof. UKSW

Warszawa, 5 marca 2019 r.